

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע דסע ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 587

המאור שבת אורה

אחריימות יקדושים

אזהרה חמורה! העלון מיועד אך
ורק לרציניים שיודעים את
חשיבות התפילה, ובשעת התפילה
לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.
לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

מסורת אבות

ביאורים, מוסר והנהגות הנלמדים מפרקי אבות (פרק ג)

רבי חנניא בן תרדיון אומר, שנים שישבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים שנאמר (תהלים א), ובמושב לצים לא ישב: כי בודאי כונת התנא לומר, על אנשים שהם יראי שמים, לכן באמת יפלא, איך אפשר אשר ישבו שנים שהם יראי שמים, ולא ידברו שום דבר תורה, ? בודאי הוא לא בגללם אלא המקום גורם, שישבו שם מקודם לצים, לכן אי אפשר לחול שם קדושת התורה וזה באמת נלמד מן הפסוק, שם נאמר אַשְׁרֵי הָאִישׁ ... וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יֵשֵׁב: היינו במקום שישבו לצים מקודם, לא ישב למען לא תזיק לו טומאת המקום, וזה שסיים התנא, אשר אם יושבים שנים, ויש ביניהם דברי תורה, אזי השכינה שורה שם, בגלל המקום שהוא קדוש וטהור. ("שפתי צדיקים" בשם ר' מיכל מולאטשוב זי"ע)

רבי נחמיה בן הקנה אומר, כל המקבל עליו על תורה, מעבדין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ. וכל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ: הנה ידוע אשר מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה, לא כן מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה, לכן הקבלה לבדה שמקבל אדם על עצמו עול תורה, אף שלא למד עוד, מצילה אותו מעול מלכות ודרך ארץ, אבל בפורענות אינו כן, ורק הפורק ממנו עול תורה במעשה, רק אז נותנים עליו עול מלכות ודרך ארץ. (בתי אבות)

הוא היה אומר, כל שרונה הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. המהרא"ל ציגן זצ"ל בספרו "מלא העומר" מביא טעם והסבר לפשר הדבר שהבריות מטבעם מגלים יחס של חיבה ואהבה לתינוק שזה עתה נולד. ואם היה מדובר רק באביו ואמו או בשאר קרוביו - מובן, אך מדוע גם כאלה שהתינוק זר להם לגמרי נמשכים אליו, מחבבים ומחבקים ומגשקים אותו באהבה רבה? וכאן במשנה באבות פרק ג משנה י נאמר: "כל שרוח המקום נוחה הימנו, רוח הבריות נוחה הימנו", וכיוון שתינוק זה לא טעם טעם חטא ונקי הוא מכל עוון, הרי רוח המקום נוחה הימנו, וממילא גם רוח הבריות נוחה הימנו ומחבבים ואוהבים אותו אהבה גדולה. (שליל אורות)

והי מקבל את כל האדם בשמחה אפילו זה של הסברת פנים וקבלת כל אדם בשמחה היתה שרויה בקלם גם במשך כל ימות השנה, סיפר רבי משה רוזנשטיין, המנהל הרוחני של ישיבת "לומזיה": "כשהגעתי בביקורי הראשון בעת בחורתי לישיבת קלם, מיד כשנכנסתי למסדרון הבית, יצא לקראתי צעיר אחד, הושיט לי יד בהארת פנים ובבת צחוק ושאל לשלומי ואימתי הגעתי לכאן? אם יש לי מקום ללינה ולאכילה וכדו'. מתוך הפגישה הידידותית הזו הייתי בטוח שצעיר זה הוא ידיד ותיק שלי, אלא שפניו השתנו ואיני מכירו. אך לאחר שתופעה זו חזרה ונשנתה פעמים רבות, וכמעט כל תלמידי הישיבה קידמו אותי באותה צורה מאירת פנים הבנתי שכך מנהג המקום..." ("תנועת המוסר")

חביב אדם שנברא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם. בשיחה שמסר רבי משה פיינשטיין זצ"ל אמר בתוך דבריו, שבכל מדינה יש יצר הרע מיוחד, ובאמריקה היצר הרע הוא שכל תאוה תהיה "גלאט כשר", כדי שלא תחסר לאדם שום תאוה. (עץ החיים דרכי דוד)

חביבין ישראל שנתן להם כלי המדה. חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי המדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם, תורתני אל תעזבו: מסופר על רבי יהושע העשיל לזין זצ"ל, בעמח"ס עליות אליהו (תולדות הגר"א) ועוד, שהתמדתו היתה להפליא, ופעם אמר בדרך צחות לאחר ששאלוהו מנין לו כח התמדה כזאת, אמר איני מתמיד, טבעי הוא להיות עצל, ולכן כרגע שהתחלתי ללמוד אני כבר עצל מלקום מהגמרא. (גרולי הדרות)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ולא תקיא הארץ אתכם בשמאכם אתה. דרש המגיד מדובנא: יש אדם שהוא מפונק וחלוש מטבעו, עד שמוגבל הוא באכילת דברים מסויימים בלבד, ואם יאכל דבר אחר מיד יפלוט אותו ויקיאנו. לעומתו יש אדם שגופו ומזנו בריא, ואף אם יאכל מאכל רע, יוכל גופו לסבול אותו. אמנם אף אדם זה אם יפול למשכב, יצטרך להישמר ולא לאכול כל דבר, מאחר שכבר נתקלקל גופו ונחלש. משל הוא על ארץ ישראל, שאמנם מטבעה היא איתנה וקדושה רבה, ואף אם יתנהגו בה שלא כהוגן אין היא נפגמת מקדושתה. אבל אחר שישבו בה העמים, השחיתו מעשיהם ושמאו אותה כל כך, עד שבבוא עם ישראל לשכון בתוכה, שוב אינה במצבה הראשון, כי נתקלקל טבע הארץ. לכן מזהירה התורה מאוד להישמר בקדושתה, כי בקלקול הקטן ביותר יתעורר הקלקול הקודם "ואפסוד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה", ולכן - "ולא תעשו מכל התועבות האלה", אפילו מקצת מהתועבות הללו אל תעשו. (שנים מקרא)

לא תלך רכיל בעמך " על שם שכל משלחי מרגלים ומספרי לשון הרע הולכים בבתי רעיהם לדגל מה ידאו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק נקראים הולכי רכיל, (רש"י) מבואר בדברי רש"י, היה רבי מתתיהו סלומון זצ"ל משיח ישיבת לייקווד אומר: ישנם ברכילות שתי רעות. הסקרנות עצמה, לדעת דברי סתר שבין אדם לחבירו וכן שהוא לוקח דברים שעד עכשיו היו מכוסים ומספר אותם בשוק ובזה הוא נעשה מגלה סוד. רש"י מגלה לנו שאדם שמגלה דברים שהיו מכוסים עד עכשיו, זוהי השחתה, וזהו מה שצריכים לתקן כשרוצים לתקן את חטא הלשון. הגדיר זאת הרא"ש באורחות חיים אות מ"א: "סוד אחר אל תגל, גם את הדברים אשר ידברו לפניך שלא על דרך סוד טמם בקרב ליבך". בנוסף לכך מזהיר הרא"ש באות ק"ח: "אל תהי להוט לדעת הסתרים שבין אדם לחבירו ודבר המכוסה ממך". אלו הן שתי ההשחתות שבהולכי רכיל. מדוע כה להוט בן האדם לגלות סודות? שורש הרחיפה לגלות סוד, מקורו במה שטבע הקב"ה באדם חשק להשגת החכמה הרוחנית. זו מציאותו של האדם שהוא להוט לדעת את הדברים המכוסים מידיעתו ולעמול להשיגם. "מידת הסקרנות וגילוי סוד שטבועות באדם בכוחם למשוך את האדם לחטא הנורא של רכילות, דוקא הם מפתחות החכמה. זוהי הסיבה שנוצרו וניטעו באדם מידות אלו, כי בלעדיהן היה חסר לו כלים המביאים אותו להשגת החכמה.. והרב מהר"י מוסקאטו כתב, שאם אפשר היה לאדם עליות השמימה לראות בצבא מעלה סדרם וישרם, לא היה מתענג בהשגתו עד שובו הנה לספר לחבריו את המראה הנדול ההוא היצר, שישנו באדם להיות סקן לדעת דברים נסתרים של חבירו ולגלותם ברבים, הוא בבחינת "זה לעומת זה עשה האלוקים" לעומת היצר הטוב המדרבן את האדם לקנות עוד חכמה ללמוד וללמד. הקב"ה ברא את האדם עם חשק לחפש ידיעות להעבירן לאחרים וכוח זה נברא בו בשביל דברי תורה, ובאמת לולי כוח מיוחד זה הייתה התורה חלילה בסכנה כי אדם היה יכול לשבת בפניה שלו ולבקש חכמה בלי למוסרה לחבירו, וכפי שכתב רבי יהודה הלר זצ"ל בעל "קונטרס הספיקות" בסוף ספרו, על אחיו רבי אריה לייב הלר זצ"ל בעל ה"קצות החושן": "ידעתי את גודל תשוקתו להפיץ חוצה מעייני חוכמתו, כי כן דרך כל משכיל יתאוה להודיע לזולתו מכל מה שישכיל וישיג מעוצם בינתו" (להתקן עליון)

ואהבת לרעך כמוך אני ה: לפני החנוונים וההתגרנים בשוקה של הורודנא, שהיו מתחרים וצרים איש ברעהו, נשא הצדיק רבי נחומקה מהורודנא זצ"ל, לדברי תוכחה: מדרך העולם שכל אומן שונא בן אומנתו. אבל כבר אמרה תורה "ואהבת לרעך כמוך", עליך לאהוב את רעך - אף על פי שהוא כמך. ואם סבור הנך שהוא מקפח פרנסתך, הלא "אני ה", אני שנותן פרנסה לכל אחד ואחד, לך ולעמיתך גם יחד. אינו בכללם. (פנינים משולחן נבזה)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

סיפר רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל: בצעירותו בלומדו בישיבה, בחור אחד שכנו לספסל - אשר במרוצת השנים עלה ונתעלה לכהן כרב בישראל (וסרב בהחלטיות לנקוב בשמו) - היה קשה-הבנה והתייגע מאד בלימודו, וכשהיה קורא מתוך הגמרא שמעו אותו אומר: "מנה לי בידך, [אוי רבוננו של עולם], מנה לי בידך..." (דין הלכתי בין טובע לתבע) והעיר לו רבי יחזקאל, דרך צחות: "אמנם ה'נתבע' שלך הוא בריכות לשלם, כי לו הכסף ולו הזהב, אבל קודם כל יש לבדוק אם טענותיך יש בהן ממש..." (מלך ביזוי)

"ענין של טעם"

טעם שאומרים בקיץ, פרקי אבות, לפי שהעת ההיא זמן תענוגות בני אדם, לזאת תקנו דברי מוסר ויראת ה' להשיב לב האדם לעבודת הבורא יתברך (סעמי המנהגים בשם אורחות חיים)

"מפי כתבם"

לפני זמן מה נפטר אחד מרבתי בישיבה בחו"ל, רבי נח בורנשטיין זצ"ל, ונקבר בירושלים... הוא רצה להחזיר בנו, בחורים אמריקאים "תמימים" בישיבה, מהו החילוק בין "בעלי בתים" לבני תורה. כמה פעמים בשנה הוא היה דורש לנו לפני שהיינו מתחילים ללמוד, ואני זוכר כמה דברים שנכנסו לי ללב, וזה ביניהם: חז"ל אומרים על הפסוק "כפלה הרימון וקתן", שאפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון. אפילו מי שהוא ריק מתורה, אבל מלא מצוות, נמשל לרימון. אבל התלמיד חכם לא נמשל לרימון, אלא לתפוח. והוא ביאר לנו, מה ההבדל בין רימון לתפוח? ברימון לוקחים גרעין וזורעים באדמה, צומח עץ ויוצאים פירות. פותחים את הפרי ומוצאים שוב גרעינים! וזרעו גרעינים ויצאו גרעינים. אבל בתפוח לוקחים גרעין וזורעים אותו, גדל עץ עם תפוחים, קוטפים את התפוח ופותחים אותו, אמנם יש כמה גרעינים בפנים כדי שנוכל לזרוע עוד עצים, אבל הגרעין התפתח לתפוח שזה דבר אחר לגמרי! כך, בן תורה מתפתח כל הזמן, אבל מי שיש בו רק מצוות נשאר כל ימי חייו אותו הדבר. אנחנו רואים זאת במו עינינו אצל הרבה בעלי בתים הוא התחת בגיל עשרים, היתה לו אז קביעות לומר תהילים בכל יום, כמה פרקי משניות, אולי גם דף גמרא, והוא עושה אותו הדבר כבר חמישים שנה! הוא נשאר לגמרי דומה. ברוך ה' שלא נהיה יותר גרוע, אבל נשאר אותו אדם, אומר כל יום את הפרקים שלו, ממש כמו מכונה. ודאי שיש לו חלק לעולם הבא, הוא יקבל שכר על כל מילה, אבל מה הוא ממש אותו דבר, רק בכמות יותר גדולה. האם הוא נהיה למדן? האם הוא מקשה עכשיו קושיא יותר טובה? האם הוא מעמיק יותר? לא! אותה קושיא שהקשה בגיל עשרים על הרש"י הוזה בפרשה הוזה, הוא מקשה עכשיו בזיקנותו. אותה בדיחה שאמר אז, הוא אומר גם עכשיו... (מחובתי להדגיש, שאין כוונתי על אותם אנשים יקרים שמוכרחים לעסוק לפרנסתם, אבל עיקר שאיפתם לחיי תורה, ולהנות בה בכל זמן פנוי. אני עצמי מכיר כמה מהם שהם צדיקים ממש, והם ודאי בני תורה אמיתיים. אני מדבר רק על אותם בעלי בתים שאמנם שומרי תורה ומצוות, אבל החליטו שלא עמל התורה ולא דקדוק המצוות מחייבים אותם). התורה הקדושה נשארה עץ החיים, והיא מוציאה פירות כל הזמן. אפילו אם זה אותו דבר עוד פעם ועוד פעם, מכל מקום הסגולה הזאת נשארה בתורה. היא לא סתם קיום מצוה, אלא היא מפתחת את האדם, ומי שעוסק בתורה ואוכל את פירותיה וזוכה להתפתח ולהוציא לאור את כל הכוחות הטמונים בו. התורה היא הגשם והטל שמרווה את כוחות האדם, וכך הוא מוציאם מהכח אל הפועל...

(רבי שלמה ברעודה זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן מאכל, שלאחד הוא אסור ולאחר הוא מותר?

תשובה: המבשל בשבת במזיד, אסור לו להינות מהתבשיל לעולם אפילו אחרי השבת. ולאחרים מותר במוצאי שבת. (נפלאות מתורתך)

ואתה בן אדם התשפטת התשפט את עיר הדמים והדעתה את כל תועבותיה; בעיר בארדיוב, היה בחור בנם של עשירים אשר התדרדר מאוד בפריקת עול רח"ל, לימים התנצצו בו הרהורי חרטה על מצבו, ובין הדברים שרצה לעשות בגלל כן - למכור את חטאיו ועוונותיו לאדם אחר, (ישנו נידון בין הפוסקים, האם שייך כלל מושג של מכירת עוונות) ובכך היה חושב שיסורו ממנו העונשים בגלל מעשיו הרעים, לאחר זמן, מצא את מבוקשו, היה זה אדם עני עם משפחה ברוכה בילדים, ולא היה לו במה לפרנסם ולכלכלם, חרפת רעב ועוני ליה את ביתו, ובגלל גודל דחקו ועניו החליט בדעתו לקנות את עוונותיו של אותו בחור, וככה יתאפשר לו לתת מזונות לבני משפחתו, כתבו שטר מכר ביניהם, ותמורתו כן קיבל אותו יהודי עני, תשלום הגון. כאשר הגיע לביתו ובאמתחתו צרור גדול של כסף, ראתה אשתו את האוצר הגדול שבאמתחתו, ושאלה אותו על מקור הכספים הללו? ענה האיש את תשובתו, אשתו בשמעה את הדברים נבהלה ונחרדה עד למאוד, ואמרה אליו: חס ושלום, בכסף כזה אין ברצוני לנגוע כלל!! אין אני צריכה לא את הכסף ולא את העבירות, אותו עני, אחרי שאשתו עוררה לו את נקודת הדברים, אזי גם הוא הכיר בטעותו, והתחיל להתחרט על מקחו בחרטה גמורה, ויצא תיכף ומיד מביתו, והלך במרצה לביתו של אותו בחור, ובפגשו אותו החזיר אליו את צרור הכסף, ונימוקו עמו שרצה לבטל את העסקא, ומבקש ממנו את השטר בחזרה, אותו בחור לא רצה לשמוע מביטול המקח, אותו יהודי לא ידע להשית עצו לנפשו הלך לבית המדרש אבל וחפוי ראש, והכרת פניו ענתה בו שרוחו נסער בקרבו, בהכנסו פגש ביהודי נכבד, ושמו היה רבי בעריש ריינמאן זצ"ל, היה חסיד ותלמיד חכם, חכם מחוכם, ומיד שאל אותו: מה קרה אתך? פניך עצובות מאוד מה אוכל לעזור לך? והתחיל לספר את סיפורו בבכי ובדמעה, ר' בעריש התבונן במחשבתו איך לעזור לו, עד שאמר לו: שמע בקולי אינני עוזר לך לגשת לבית דין, ולהזמין את המוכר לדין תורה, ואני אלק אתך ואשמש בעבורך כשוען, ובעזרת השי"ת אתה עתיד לצאת מן המצב הנבדל שאתה שרוי בו. וכן עשה אותו יהודי עני, הלך לבית דין והזמין את הבחור לדין תורה, לא לקח זמן רב והנתבע הגיע, והשמיעו את טענותיהם לבית דין, לפתע, פתח ר' בעריש את דבריו בחכמה, והתערב בין טענותיהם, והפנה אל הבחור: שמע נא, בפשטות, הנך צודק בטענותיך, אכן, עליך לדעת, כי אם המקח שריר וקיים, עליך לפרט את כל עוונותיך ופשעיך, ולספר אל הקונה את כל אלה, בכדי שהקונה יהא באפשרותו לשוב בתשובה עליהם, כי אם לא ידע את כל העבירות שעשית, אין לו שום ידיעה על מה לשוב בתשובה, ובכן, עליך לפרט לו את פרטי המקח שמכרת לו. כשמעו את הדברים, נבהל ונשתומם, כי דבר כזה לא עלה על דעתו, ובחשבו לעצמו, ראה שר' בעריש צודק בדבריו, והתחיל לעשות חשבון הנפש על כל מה שעשה מיום שעמדו על דעתו, אחרי כמה רגעים פתח את פיו: הנני מוכן לפרט ולספר את כל החטאים עוונות ופשעים שעשיתי, חוץ משתי עוונות אשר אין אני מוכן לפרטם, אפילו כאשר יתנו לי כל הון שבעולם, אם כן - הפטיר ר' בעריש לעומתו - המקח עלול להתבטל, כי הקונה עליו לדעת את כל העוונות שעשית, ומבלעדי כן יכול הוא לחזור מן המקח, והוא יחזיר לך את הכסף, ועליך להחזיר את השטר קנין. אותו בחור שהתבייש עם אותם החטאים, מחמת רוב בושה הסכים לכך, ואמר: שאפילו אם המקח מתבטל בגלל כן, אותם שתי העוונות לא יספרם לאף אחד מעולם. ואכן כן היה, העני החזיר את הכסף, והבחור המוכר החזיר את השטר אל העני אשר קרעו לגזרים, והלך העני לביתו בשמחה ובטוב לבב.

(מבית אבותי ודבותי יאוצר הזהב)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

כל הבוטח מאמין, ואין כל המאמין בוטח. (רמב"ן)

ישגם הרבה נותני עיצה לאחרים, ומעט לעצמם. (חזון נחום)

כל דבר אותו תסתיר מאויבך, אל תמהר לגלותו לאוהבך. (רבי שלמה אבן גבירול)